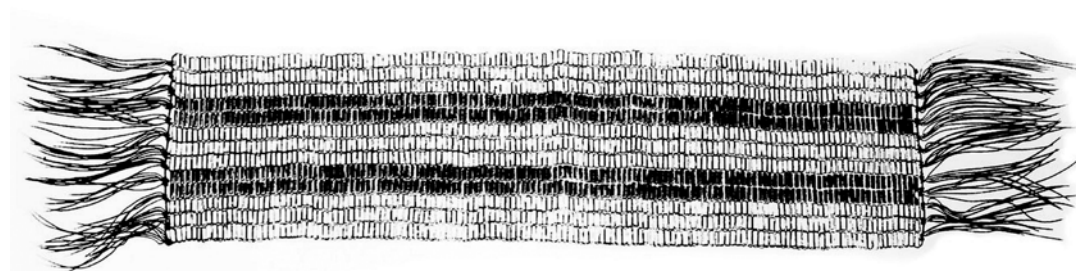

Willem Frijhoff

Tawagonshi: geschiedschrijving en etnische twijfel

Emeritus Professor Cultuurgeschiedenis

Exemplaar van de *Two Row Wampum Belt*, de kralenstreng met twee rijen schelpenkralen die voor de leden van de Haudenosaunee-confederatie het blijvend verbond tussen de Iroquois-volkeren en de Westerlingen symboliseert (Bron: mohawknationnews.com).

Geschiedschrijving is steeds een vorm van onderhandelen tussen belanghebbende partijen. Het daarbij gehanteerde geschiedbeeld hangt mede van de uitgangspunten, vooroordelen en methoden af. Zo werd in 2013 in de staat New York met veel vertoon het vierhonderdjarig bestaan gevierd van een verbond tussen de oorspronkelijke bewoners, de Iroquois, waaronder de Mohawks, en de Europeanen (thans de witte Amerikanen). Voor de natives is dat verbond een realiteit en volgens hun perceptie is het in de loop van de geschiedenis steeds weer vernieuwd, wat getuigt van de duurzame gelijkwaardigheid van beide bevolkingsgroepen en culturen. Onder witte Amerikanen leeft daarentegen grote twijfel aan de realiteit en de aard van het verbond. Twee historische artefacten worden als bewijs aangevoerd. Ten eerste een geschreven verdragstekst, ondertekend door vier *native* stamhoofden en twee Nederlanders, schipper Hendrick Christiaensz van *De Fortuyn*, en bonthandelaar Jacob Eelkens. Die tekst staat bekend als Tawagonshi Treaty (ook wel Kaswentha Treaty), naar de plaats nabij de huidige stad Albany waar dat verbond op 21 april 1613 zou zijn gesloten. Ten tweede een wampum-streng zoals hierbij afgebeeld, de *Covenant Chain*, waarvan de dubbele rij zwarte, in één streng met elkaar verbonden schelpenkralen het blijvend verbond tussen de twee bevolkingsgroepen symboliseert (en in de geest van de Mohawks ook daadwerkelijk belichaamt). Onder verwijzing naar die 400-jarige traditie voeren de verdedigers van het verdrag thans een *Two Row Renewal Campaign*, met veel weerklank op internet en in de *social media*.

Aan beide materiële artefacten kleven echter problemen die de historische interpretaties krachtig beïnvloeden. Al meer dan dertig jaar ligt de verdragstekst onder vuur. De witte Amerikanen hebben ook nooit echt raad geweten met de betekenis van de wampum-streng: bewijs van een handelsovereenkomst, van een politiek verbond, of (althans in de ogen van de *natives*) van een diepere levensgemeenschap? Het *Journal of Early American History* heeft in 2013 het woord gegeven aan voor-, maar toch vooral tegenstanders van die verdragstraditie. De Tawagonshi Treaty werd er definitief afgeserveerd als een westers fake-product van de hand van de arts Lawrence G. van Loon, die de tot dan volkomen onbekende tekst in 1968 publiceerde. Van Loon had de tekst uit zijn duim gezogen (het origineel is nooit getoond, alleen een slechte fotokopie is bekend), maar de inhoud hoeft dat niet te zijn. Behalve uit westerse notariële en andere bronnen over de handelsreizen en de interculturele contacten kon hij voor de duurzaamheid van de relatie uit de mondelinge traditie van de *natives* putten. Christiaensz en Eelkens waren in 1613 met hun schip de Hudson opgevaren, tot aan het huidige Albany, in het land van de Mohawks. Deze vingen landinwaarts de duizenden bevers en

otters die ze met de Europeanen verhandelden om er in het koude, slecht verwarmde West-Europa de hoeden en mantels van te maken die zo prominent de schilderijen uit de Gouden Eeuw sieren. Ter plekke werd een eenvoudig fort opgericht, fort Nassau, van waaruit bonthandelaarszoon Eelkens enkele jaren intensief handel dreef met de Mohawks, maar vermoedelijk ook met hun vijanden, de Mahicans. Dat impliceerde een soort driehoeksovereenkomst en lijkt de beide *native* volkeren nader tot elkaar te hebben gebracht. Na 1623 nam de West-Indische Compagnie de particuliere handel over. Eelkens trad, mede uit frustratie, in dienst van Engelse kooplieden en bestond het in 1633 zelfs om vanuit een Engels schip de profijtelijke handel bij het fort weer op te pakken en de WIC te tartten, maar hij verdwijnt vervolgens uit beeld. Eelkens' grote kwaliteiten als koopman en interculturele go-between zorgden er echter voor dat hij in de herinnering van de Iroquois bleef voortleven en bij onderhandelingen in 1678 en 1689 door hen nog als de ideale partner ten voorbeeld werd gesteld. Ook de *Two Row* wampum-streng behoort tot de *native* orale traditie, want de exemplaren die nu bestaan zijn alle van recente makelij. Al vroeg in de zeventiende eeuw is sprake van de rol van wampum (of sewant) als ruil- en betaalmiddel, maar pas in 1864 wordt de eerste *Two Row*-streng vermeld.

Deze casus stelt twee benaderingen van de geschiedenis radicaal tegenover elkaar: een Westers/Amerikaanse, scripturaal, steunend op tastbaar materieel bewijs, met af en toe een vleug intellectueel bronnen-fetisjisme; en een *native*, oraal, steunend op de herinneringscultuur en deze vervlechtend met een eigen opvatting van de beschavingsgeschiedenis. De verdragsakten die voor de ene partij slechts een zakelijke handelsovereenkomst zijn, impliceren voor de andere cultureel contact of een politiek verbond. En de grootste tegenstelling ligt in de bereidheid om bij geschiedschrijving antithetische standpunten serieus te nemen, die vanuit een andere logica worden ingenomen. Hoor en wederhoor. Evenwichtige geschiedschrijving zit vol paradoxen, maar de paradoxen zitten niet altijd waar men ze zou verwachten. In dit geval: wiens geschiedschrijving tegenover wiens vooroordelen?

Mijn eigen onderzoek focust op de persoon die centraal staat bij beide partijen maar bij elk daarvan een eigen beeld heeft, Jacob Eelkens, en op de historische interpretaties van zijn persoon en optreden. Want zijn persoonsgeschiedenis wordt door alle auteurs verwaarloosd: hij is niet meer dan een pion in hun verhaal. Door hemzelf tot op het bot te ontleden, hem tegelijk in de familiecultuur van de bonthandelaren te plaatsen – belijdend katholiek uit Den Bosch, ietwat eigenzinnige migranten in Amsterdam waar Jacob werd geboren, en actief in de Atlantische handelscultuur van Rouaan waar hij opgroeide –, en de receptie van die historische fasen te

analyseren probeer ik grip te krijgen op de mechanismen die onze beelden van zowel local als global history steeds weer anders vormgeven.

Verder lezen

Frijhoff, Willem. "Jacob Eelkens Revisited : A Young Franco-Dutch Entrepreneur in the New World". *De Halve Maen. Magazine of the Dutch Colonial Period in America* (New York City), 88, 1 (Spring 2015): 3-12.

Frijhoff, Willem. "Dutchness in fact and fiction". Joyce D. Goodfriend, Benjamin Schmidt & Annette Stott, eds. *Going Dutch: The Dutch Presence in America, 1609-2009*. Leiden/Boston, 2008: 327-358.

Jacobs, Jaap. *New Netherland: A Dutch Colony in Seventeenth-Century America*. Leiden/Boston, 2005.

Meuwese, Mark. *Brothers in Arms, Partners in Trade. Dutch-Indigenous Alliances in the Atlantic World, 1595-1674*. Leiden/Boston, 2012.